

مقدمه ای بر چرایی و چگونگی عکاسی حیات وحش

دکتر عطیه نتاج مجد^۱، اویس غفاری^۲

^۱ استادیار موسسه آموزش عالی طبری بابل، ایران (نویسنده مسئول)

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد عکاسی، موسسه آموزش عالی طبری بابل، ایران

چکیده

عکاس ها می خواهند ردپای خود را تا حد ممکن در طبیعت کاهش دهند و با تمرین و ممارست و پشتکار، تصاویر زیبا ثبت کنند. آنها در برابر قدرت طبیعت و در برابر حیوانات ناتوان هستند. پس چرا آنها مطالعه می کنند، سفر میکنند، سختی ها را به جان میخرند که بتوانند تصویری را ثبت کنند؟ دو علت وجود دارد. اول آنکه آنها شاید با این کار به آرامش می رسند و با وارد شدن به دنیای حیوانات از زندگی پر هیاهوی شهری فرار میکنند. البته با دیدن تصاویر آنها تا حدودی می توان به روحیات آنها پی برد. برای مثال وقتی یک عکاس حیات وحش تعاملات یک حیوان ماده و فرزندش را به تصویر می کشد، می تواند به این معنی باشد که آن عکاس در آرزوی یک عشق است و یا اگر دوست دارد که رفتار جالبی را به تصویر بکشد، ممکن است که در زندگی با سختی روبرو شده باشد اما ترجیح می دهد که آن را جدی نگیرد. مورد بعدی که می تواند عکاسی حیات وحش را توجیه کند این است که در جهان پرهیاهوی ما و با گسترش شهرها، زندگی حیوانات در حال از بین رفتن و نسل بسیاری از آنها در حال منقرض شدن است. در این مقاله سعی شده تا حد ممکن اصول اخلاقی منفی و مثبت در حیات وحش را بیان کنیم و راجع به روشهای نوین عکاسی حیات وحش هم مطالبی ذکر شود. ما هرچقدر هم که اصول اخلاقی حیات وحش را بدانیم و به آنها آگاه باشیم، تا نتوانیم به آنها نزدیک شویم و تا وقتی نتوانیم عکس خوب بگیریم، پس در واقع موفق نبوده ایم. روش نزدیک شدن به حیوانات و کادربندی های خاص و خوب از مطالبی بود که برای خود من نیز چالش برانگیز بود. پس در ادامه مقاله سعی کردم تا مطالبی در مورد این دو موضوع بیان کنم تا راهگشای دوستان و علاقمندان به عکاسی حیات وحش باشد.

واژه های کلیدی: عکاسی، حیات وحش، طبیعت، عکاسی حیات وحش

مقدمه

عکاس ها می خواهند ردپای خود را تا حد ممکن در طبیعت کاهش دهند و با تمرین و ممارست و پشتکار، تصاویر زیبا ثبت کنند. آنها در برابر قدرت طبیعت و در برابر حیوانات ناتوان هستند. پس چرا آنها مطالعه می کنند، سفر میکنند، سختی ها را به جان میخرند که بتوانند تصویری را ثبت کنند؟ دو علت وجود دارد. اول آنکه آنها شاید با این کار به آرامش می رسند و با وارد شدن به دنیای حیوانات از زندگی پر هیاهوی شهری فرار میکنند. البته با دیدن تصاویر آنها تا حدودی می توان به روحیات آنها پی برد. برای مثال وقتی یک عکاس حیات وحش تعاملات یک حیوان ماده و فرزندش را به تصویر می کشد، می تواند به این معنی باشد که آن عکاس در آرزوی یک عشق است و یا اگر دوست دارد که رفتار جالبی را به تصویر بکشد، ممکن است که در زندگی با سختی روبرو شده باشد اما ترجیح می دهد که آن را جدی نگیرد. مورد بعدی که می تواند عکاسی حیات وحش را توجیه کند این است که در جهان پرهیاهوی ما و با گسترش شهرها، زندگی حیوانات در حال از بین رفتن و نسل بسیاری از آنها در حال منقرض شدن است. در این بین عکاسان حیات وحش با ثبت عکسها و فیلم ها می توانند در جهت حفظ و حراست از این حیوان کوشا باشند و تصاویر آنها می تواند برای شناخت مردم، در کتابهای مختلفی چاپ و مورد استفاده قرار بگیرد و از طرفی اگر حیوانی منقرض شد، تصویری از آن وجود داشته باشد. مانند تصویری که از آخرین ببر شکار شده در ایران وجود دارد. همچنین می توان از عکاسان حیات وحش و از عکسهای آنها در زمینه ی فعالیت های محیط زیستی جانوری استفاده کرد. بعنوان مثال می توان در سرشماری جانورانی مانند قوچ ها و میش ها و یا در ثبت ورود پرندگان شکاری مانند عقاب ها از آنها استفاده کرد.

پیشینه تحقیق

از زمانی که عکاسی به جهان معرفی شد تا به امروز حدود ۲۰۰ سال میگذرد. در همه این سالها مردم به ثبت کردن عکس حیوانات علاقه مند بوده اند و امروزه نیز این علاقه همچنان حفظ شده و با توجه به وجود دوربین های حرفه ای، ثبت تصاویر حیوانات نسبت به گذشته راحت تر شده است. در ایران افراد زیادی در زمینه عکاسی حیات وحش مشغول به فعالیت هستند که بیشتر آنها به دلیل علاقه به حیات وحش و محیط زیست وارد این ژانر از عکاسی شده اند. در این بین کتابها و مقاله های فراوانی برای معرفی پرندگان و پستانداران و خزندگان و ... در ایران چاپ و منتشر شده که می توانند برای شناخت گونه ها مفید باشند و برای پیدا کردن سوژه کمک کننده باشند. مانند کتابهای زیر:

حیات وحش ایران. نویسنده سید بابک موسوی

فنون عکسبرداری از حیات وحش. نویسنده سید مهدی نبی یان.

اکثر این کتابها کامل هستند و ایرادی بر آنها وارد نیست چرا که هر کدام به لحاظ محتوایی اطلاعات بسیار خوبی به خواننده می دهند اما چیزی که در این کتابها ذکر نشده و یا در اولویت قرار نگرفته است، اصول اخلاقی و رفتار شناسی حیوانات است. در کتاب آقای سید بابک موسوی تا حدودی اصول اخلاقی بیان شده اما محوریت کتاب حول نشان دادن عکسها و اصول دیگر عکاسی است. همچنین در کتاب آقای نبی یان بیشتر مطالب در مورد عکاسی از گونه های حیوانات است و موارد اصول اخلاقی دیده نشد. لذا با توجه به ضرورت و اهمیت این موضوع ها در عکاسی حیات وحش، تصمیم گرفتم تا مقاله ای در زمینه ی اصول اخلاقی و رفتارشناسی حیات وحش منتشر کنم تا شاید بتواند راهی در جهت حفظ حیات وحش و همچنین ثبت عکسهای بهتر باشد. همچنین امروزه بسیاری از عکاسان حیات وحش به روش سنتی (استفاده از لنزهای تله) برای عکاسی از

حیوانات استفاده میکنند و روش های دیگر مانند عکاسی به روش کماتراپ را مورد توجه قرار نداده اند که در این مقاله سعی شده مختصری هم راجع به این روش توضیحاتی داده شود.

بیان مسئله

با اختراع عکاسی، هم گام با دیگر شاخه ها، عکاسی حیات وحش نیز شکل گرفت و پیشرفت کرد. حیوانات، موجوداتی که در گذشته در نزدیکی انسان ها زندگی می کردند، امروز به صورت تصویر به دنیای مدرن راه پیدا کرده اند. پس عجیب نیست که بر اساس حافظه ی تاریخی، انسان ها علاقه مند به ثبت و دیدن حیات وحش باشند. در واقع این ژانر شاخه ای از عکاسی است که در آن از حیوانات و جانوران زنده (غیر اهلی) در محیط طبیعی آنها عکسبرداری می شود. به استدلال جان برگر*، عکاسی حیات وحش تصویر حیوان را اساساً جدا از انسان ارائه می دهد. عکسها این قابلیت را دارند که به ما حیواناتی را نشان دهند که بصورت طبیعی قادر به دیدن آنها نیستیم. بدین ترتیب تصویر، تماشاگر خود را قادر به یافتن ماهیت عمیقی می کند که در واقع از آن حذف شده است. (فرهادی، ۱۳۹۸: ۶)

همانطور که امروزه در بین طبیعتگردان و عکاسان طبیعت بسیار متداول است، گفته میشود که نباید از طبیعت چیزی برداریم به جز عکس و چیزی بر جای نگذاریم جز ردپا. این جمله به منظور احترام به طبیعت، به شعار محیط زیست تبدیل شده است. با توجه به این مسئله می توان متوجه شد که تنها برداشتن عکس از طبیعت است که گویی هیچ چیزی از آن برنداشته ایم. در این مقام، عکاسی به عنوان یک عمل غیر مخرب برای طبیعت، دوستدار محیط زیست و مرز نگهدارنده ی بین انسان و طبیعت معرفی شده است. عکاسان حیات وحش نیز از این قاعده مستثنا نیستند و در ابتدا باید احترام به طبیعت و جانوران را بیاموزند. عکاسی حیات وحش هم مانند دیگر ژانرهای عکاسی نیاز به تجربه و وسایل خاصی دارد. شاید با خرید وسایل و با اندکی شانس بتوان عکسهایی از حیات وحش تهیه کرد اما نمی توان به آن شخص برچسب حیات وحش را چسباند. عکاسی را می توان به طور خلاصه رابطه ای مابین دیافراگم، شاتر و نورسنجی دانست اما آیا همین موارد برای عکاسی حیات وحش کافی است؟ طبیعتاً برای عکاسی از سوژه های زنده نیاز به برقراری ارتباط با او داریم و اگر نتوانیم با آن سوژه ارتباط برقرار کنیم، قطعاً موفق به ثبت عکسهای خوب نخواهیم شد. در عکاسی حیات وحش چون سوژه مورد نظر انسان نیست و از ما فرمان نمی گیرد، کار به مراتب سخت تر است. پس باید به اصول و رفتارهای خاصی پایبند باشیم.

سوالات مطرح شده در این پژوهش:

- ۱- چرا باید از حیات وحش عکاسی کنیم؟
- ۲- چه باید و نبایدهایی در عکاسی حیات وحش وجود دارد؟

عکاسی حیات وحش بطور همزمان یک شکل هنری بسیار جدید و بسیار قدیمی است. عکاسی حدود ۲۰۰ سال است که به چشم می خورد اما مردم تا زمانی که ما تمایلات هنری داشته ایم، تصاویر حیوانات را تولید میکنند. قدیمی ترین آثار هنری جهان، نقاشی های غاری از حیوانات است. اسطوره و داستان های باستانی پر از اشاره به حیوانات است و آثار هنری در تمام دوره های تاریخ حیوانات را نشان می دهد. ما همیشه شیفته ی زندگی حیات وحش بوده ایم حتی اگر تا اوایل قرن بیستم

مفهومی از حیات وحش نداشته باشیم. در زمان ویکتوریا، عکاسی از طبیعت رواج پیدا کرد اما از آنجا که مدت زمان قرار گرفتن جلوی دوربین طولانی بود، گرفتن تصاویر از عناصر متحرک غیرممکن بود و عکاسی از حیوان وحشی و زنده کاملاً دور از ذهن بود. با این حال یک حیوان مرده و حفظ شده، یک ترکیب طبیعت را بسیار زیبا تکمیل میکرد.

یکی از اولین عکسهای شناخته شده از حیوانات در سال ۱۸۵۶ توسط جان دیلوین لوولین از یک حواصیل گرفته شده است.

Piscator No. II, by John Dillwyn Llewelyn,

۱۸۵۶, via the [Metropolitan](#).

قدم اول در عکاسی حیات وحش، هدفمند بودن آن است. قبل از آنکه از خانه خارج شوید، موضوع عکاسی خود را مشخص کنید چون شانس مشاهده تصادفی حیات وحش خیلی کم است. شما می توانید با یادگیری در باره گونه های مختلف، زیستگاه آنها، تغذیه آنها، جفتگیری و تولید مثل و چرخه زندگی حیوانات، شانس عکاسی خود را بالا ببرید. دو منبع مهم اطلاعات در این مورد یکی کلیدهای شناسایی و رفرنس ها و دیگری راهنماهای صحرایی برای شناسایی حیوانات و گیاهان می باشند که خوشبختانه این منابع برای گونه های جانوری و گیاهی ایران نیز وجود دارد. در صورتیکه که شما می خواهید یک عکاس حرفه ای حیات وحش باشید، بسته به موضوع عکاسی تان حتماً آنها را تهیه نمایید. در اینجا چند عدد از آنها معرفی شده است. بطور مثال اگر قصد دارید بر روی پرندگان ایران کار کنید، چنین کتابهایی را حتما باید داشته باشید:

- کابلی، محمد، منصور علی آبادیان، محمد توحیدی فر، علیرضا هاشمی، سید بابک موسوی و کیس روزلار. "اطلس

پرندگان ایران" تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۹۵.

و یا اگر قصد دارید بر روی پستانداران ایران کار کنید، کتاب زیر برای شما مفید خواهد بود:

- ضیائی. هوشنگ. راهنمای صحرایی پستانداران ایران. ۱۳۷۵. انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست.

اصول اخلاقی عکاسی از حیات وحش

عکسهای خارق العاده و مطلوب از طبیعت می تواند اهمیت و زیبایی سوژه را منتقل کند . یک عکس جذاب ممکن است حتی بیننده را به طبیعت و حفاظت از آن علاقه مند کند. بهر حال اولین و مهمترین چیز این است که عکاسان حیات وحش مسئول سوژه هایشان هستند. هر گل و هر حیوان، نادر یا معمولی، بی نظیر است و رفاهش همیشه مهمتر از عکس است. حیات وحش مانند موضوعات دیگر نیست. اگر شما میخواهید که تصاویر عالی از طبیعت بگیرید، نیاز است که شما یک اشتیاق عمیق، درک و حس قدردانی نسبت به سوژه داشته باشید. استرس و آشفتگی باید در کمترین حد ممکن باشد و در هیچ زمانی سوژه هایتان نباید در معرض خطر قرار بگیرند.

درباره اصول اخلاقی عکاسی حیات وحش با آقای دکتر مومنی مقدم گفتگویی داشتم که ایشان درباره ی این موضوع این چنین بیان کردند:

- نباید لوکیشن عکاسی و جانوران را در شبکه های مجازی ارائه داد چرا که تبعات زیادی دارد. ایشان معتقد است خیلی از افرادی که در شبکه های مجازی حضور دارند، شکارچی، پرنده فروش یا تاکسیدرمیست هستند و از مطلع شدن محل عکاسی نهایت سواستفاده را خواهند کرد .
- ما مجاز نیستیم برای کمین کردن به جهت عکاسی حیات وحش، اکوسیستم را بهم بزنیم. اگر مجبور به ایجاد فضایی برای کمین هستیم، حتماً باید با محیط زیست و محیطبانان هماهنگ کنیم و به یاد داشته باشیم که بعد از عکاسی آن محل را به حالت اول برگردانیم تا مورد استفاده شکارچیان قرار نگیرد.
- اگر یک عکاس از حیواناتی که در اسارت هستند و یا از حیواناتی که به نوعی اهلی شده اند عکاسی می کند، در هنگام ارائه باید این مطلب را ذکر کند که سوژه در اسارت بوده و اگر این کار را انجام ندهد از اصول اخلاقی عکاسی خارج است.
- یکی دیگر از مباحث اخلاقی در عکاسی حیات وحش ، استفاده از پخش صد برای جلب پرندگان است. به عقیده ایشان استفاده از صدا برای جلب توجه پرندگان نباید بدون مطالعه استفاده شود و اگر مجبور به استفاده از این روش شدیم، مدت زمان استفاده بسیار محدود باشد. درغیراینصورت پرنده عادت می کند و ممکن است در فصل جفت یابی به صدای جفت واقعی خودش واکنش نشان ندهد.
- یک عکاس حیات وحش مجاز نیست حتی کوچکترین تماسی با حیوانات داشته باشد و یا حتی ضربه ای به آنها بزند اما جدیداً برخی از به اصطلاح عکاسان برای عکاسی از حیوانات و بخصوص عکاسی از خزندگان، آنها را کشته و یا منجمد میکنند تا بتوانند در لوکیشن ها و با زست های مختلف از جانوران عکاسی کنند. این کارها یکی از غیراخلاقانه ترین روش ها برای عکاسی از حیات وحش است. این روش در صورتی مجاز است که مسئله فوکوس استکینگ در عکاسی هایی مانند عکاسی ماکرو جنبه علمی داشته باشد. مانند عکاسی ماکرو از چشمهای یک مگس و در آخر اینکه ایشان ادیت عکس را هم در دسته ی اصول اخلاقی قرار می دهد و معتقد است که ادیت نباید استناد عکس را بیش از اندازه کاهش بدهد. ادیت در حد نور و رنگ قابل قبول است اما اگر ماهیت اصلی عکس و سوژه را تغییر بدهید شما یک عمل غیراخلاقی را در عکاسی انجام داده اید.

آقای کیامرث مولوی از دیگران عکاسان حیات وحش ایران است که در زمینه اصول اخلاقی حیات وحش دیدگاه خودش را دارد. او میگوید: همیشه در عکاسی حیات وحش به سوژه هایم احترام میگذارم. یعنی وقتی وارد طبیعت و محل زندگی حیوانات میشوم به این نکته اذعان دارم که من میهمان هستم و آن سوژه میزبان من است. پس باید حرمت و شان میزبان حفظ شود و رفتار ما باعث ایجاد استرس و اضطراب در حیوان نشود و آرامش او را برهم نزنند.

رفتارشناسی حیوانات

یکی از اصلی ترین مباحث در عکاسی حیات وحش، رفتارشناسی حیوانات است. برای درک اهمیت این موضوع از آقای حسین ایجادیی که یکی از عکاسان حیات وحش است درباره این موضوع گفتگویی داشتم که ایشان اینطور بیان کردند: باید بدانیم شخصی که به عکاسی حیات وحش علاقه مند است، چرا به این ژانر گرایش پیدا کرده است. برخی از افراد بصورت اتفاقی و با توجه به یک علاقه ی موجی و مقطعی وارد این ژانر از عکاسی شده اند مانند آفرود و بیراهه نوردی که امروزه خیلی از افراد بدون سواد و بدون آگاهی وارد این زمینه میشوند و چیزی به جز تخریب باقی نمی گذارند. در عکاسی حیات وحش هم همینطور است. خیلی از افراد انگار وارد یک مسابقه شده اند و چون کمی هم با عکاسی آشنا هستند، موفق میشوند با کمی مطالعه در اینترنت و با اتسافاده از گفته های بقیه افراد تصادفاً عکسهای خوبی هم بگیرند. این افراد ممکن است ذاتاً علاقه ای به حیات وحش نداشته باشند. این افراد هنوز اسم خیلی از گونه ها را نمی دانند. هنوز نمیدانند که پرندۀ ای مانند سبزه قبا سبز نیست، آبی است. هنوز نمیدانند زنبور خوار فقط زنبور نمیخورد و ...

به عقیده ایشان اگر میخواهید یک عکاس حیات وحش را بشناسید و او را آنالیز کنید و به چالش بکشید، از او راجع به رفتارشناسی حیوانات سوال کنید و آنگاه مشخص میشود که آن شخص واقعاً عکاس حیات وحش است و یا تنها یک ثبت کننده ی تصویر. آقای ایجادیی اعتقاد دارد که داشتن اطلاعات درباره ی حیوانات و شناخت رفتار آنها لازمه ی عکاسی حیات وحش است. ایشان ادامه می دهند که رفتارشناسی حیوانات هیچ منبع خاصی ندارد و هیچ چیزی راجع به آن نوشته نشده است. از نظر ایشان رفتارشناسی حیوانات یک امر درک کردنی است و شخص بواسطه ی علاقه اش به حیات وحش باید طی سالیان سال رفتار حیوانات را درک کرده باشد تا حدی که وقتی از پشت ویزور دوربین به چشمهای سوژه نگاه می کند، متوجه شود که حیوان چه حالتی دارد. آیا استرس و اضطراب دارد یا نه. پس بنابراین اولین، مهمترین و دقیق ترین پارامتر برای عکاسی حیات وحش در سراسر دنیا، رفتارشناسی سوژه هاست و طبعاً کسی که رفتارشناسی را بخوبی بداند، خیلی خوب هم می تواند عکاسی کند. البته رفتارشناسی فقط مختص به عکاسی و بخصوص عکاسی حیات وحش نیست. در دنیای اقتصاد و سیاست هم شناخت حرف اول را می زند. اگر کسی اطلاعات کم و وضعی داشته باشد، قطعاً بازنده ی میدان خواهد بود.

اگر شما رفتارشناس خوبی باشید، می توانید از این علم استفاده کنید و نتایج مطلوب بگیرید. برای مثال وقتی شما یک حواصیل را در کنار تالاب در حال گشت زدن می بینید، اگر رفتارشناس خوبی باشید می توانید تشخیص دهید که در کجا و در چه موقعیتی قرار بگیرید تا بدون وارد کردن استرس به حیوان، از آن عکاسی کنید. پس سعی کنید در کنار عکاسی از حیات وحش، علم و آگاهی خود را در زمینه ی رفتار جانواران بالا ببرید.

نحوه نزدیک شدن به حیات وحش

در حیات وحش اولین اصل برای نزدیک شدن به حیوانات استتار است. استتار در عکاسی حیات وحش با انواع دیگر استتار تفاوت دارد. چرا که در اینجا طرف مقابل ما موجوداتی هستند که طبیعت محل زندگی آنهاست و حواس آنها برای زندگی و بقا در طبیعت طراحی شده است و شما در محیط آنها یک بیگانه هستید. در استتار برای عکاسی حیات وحش، بسته به نوع جانوری که قصد عکاسی از آن را دارید، باید از استتارهای مختلف استفاده کنید و برای این منظور وسایل و ادوات مختلفی وجود دارد.

لباس استتار

بسیاری از شرکتهای مربوط به شکار و فعالیتهای صحرایی انواع مختلفی از لباسهای برگی سه بعدی تولید میکنند که بطور معمول شامل یک ژاکت، شلوار، دستکش و کلاه می باشد. این لباسها بافت مشبک دارند و بسیار سبک وزن هستند و به همین دلیل در هوای گرم قابل استفاده هستند.

چادر و تور استتار

این وسایل برای عکاسی حیات وحش بسیار مهم هستند. چادرهای استتار خیلی کم در ایران وجود دارند و اگر هم باشد، قیمتهای آنها بسیار بالاست. در بازار چادرهای مسافرتی کوچکی به رنگ خاکی و ارتشی وجود دارد که میتوانید یکی از آنها را تهیه کرده و قسمتی از آن را برش دهید تا لنز دوربینتان از آن بیرون بیاید و از آن بعنوان چادر استتار استفاده کنید. البته توصیه من این است که چادر را آماده نخرید. ساختن مخفیگاه خودتان یک گزینه عالی است و می تواند سرگرمی محسوب شود. خودتان پارچه استتار را خریداری کنید و به یک چادر دوزی خوب بروید تا برایتان یک چادر استتار بسازد. اما توجه کنید که اندازه چادر استتار باید به اندازه ای باشد که در حالت نشسته سقف چادر مماس با سرتان باشد. یعنی حداقل ارتفاع ممکن را داشته باشد و طول و عرض آن بیشتر از یک و نیم متر نباشد. برای قسمت ورودی یک زیپ بزرگ قابل کنترل بگذارید و در هر ضلع آن دو دریچه تعبیه کنید. این دریچه ها باید به اندازه ای باشند که لنز دید مستقیم به بیرون و اطراف داشته باشد. یک دریچه در کف و یک زیپ هم در قسمت سقف تعبیه کنید. حداقل دو تور استتار بگیرید تا زمانی که چادر را برپا کردید کاملاً با کمک آنها چادرتان را بپوشانید.

وسایل مورد نیاز در صحنه (میدانی)

هنگام حضور در طبیعت تمام لنزها و ملزومات اصلی را که دارید با خود ببرید. در نظر بگیرید اگر لنز واید خود را همراه نداشته باشید و ناگهان به صورت غیر منتظره یک رنگین کمان در آسمان پدیدار شود، آن منظره به جای یک تصویر زیبا و جالب، فقط به صورت یک خاطره باقی خواهد ماند. به علاوه افسوس که هرگز فراموش نخواهد شد. همیشه به یاد داشته باشید که در

طبیعت، هر لحظه ممکن است با چنین موقعیت های پیش بینی نشده ای روبرو شوید و به علت نداشتن امکانات برای ثبت آن، یک موقعیت و شانس بزرگ را از دست بدهید. این به آن معنا نیست که در ابتدای شروع به عکاسی حیات وحش، به کلکسیون از تجهیزات گران قیمت عکاسی نیاز دارید بلکه وسایلی مورد نیاز هستند که در این شرایط به یاری شما می آیند. اشراف به این وسایل به اندکی تجربه و شکیبایی نیاز دارد. توصیه میکنم از هیچ یک از تجهیزاتتان به خاطر محدودیت جا و یا وزن زیاد صرف نظر نکنید. اگر یک سفر پر بار در پی داشته باشید، همراه بردن وسایل و حمل آنها برای شما بسیار آسان خواهد بود. بویژه اگر موفق شوید چند عکس خوب را نیز ثبت کنید.

لحظات اوج

یکی از بهترین عکسهای که در طبیعت گرفته می شود، تصاویری از لحظات اوج یا لحظات نهایی است. برای مثال می توان به لحظه شکار یک پلنگ، گرفتن ماهی توسط عقاب ماهیگیر یا بیرون آمدن یک پروانه از پیله اشاره کرد. این نوع لحظات نهایی خیلی سریع اتفاق می افتند و شما مجبورید که سریع عکس بگیرید و امیدوار باشید که بهترین تصویر را گرفته اید. برای شکار چنین لحظاتی از زندگی حیوانات وحشی باید هر لحظه آمادگی برخورد با آنها را داشته باشید. حفظ خونسردی و فائق آمدن بر هیجانات خود، لازمه تسلط بر این لحظات و توانایی در ثبت آنهاست. اغلب چنین لحظاتی که توسط عکاسان تازه کار ثبت شده اند عکسهای تار همراه با لرزش دست است. بنابراین استفاده از سرعتهای بالای شاتر، ایزوهای بالاتر و ثابت نگاه داشتن دوربین مواردی هستند که در ثبت این گونه لحظات باید مورد توجه قرار بگیرند. در این مواقع در صورتی که امکان بکار گیری سه پایه یا تک پایه را نداشته باشید، می توانید از صخره یا درختی در نزدیکی تان برای ثابت کردن دوربین استفاده کنید. همچنین در رویارویی با لحظات اوج، باید ابزار و وسایلتان را مانند کف دستتان بشناسید. خیلی از تصاویر به دلیل عدم آشنایی عکاسان با ساختمان دوربین خود یا تعلل در سرهم بندی کردن لنزها از دست رفته است. سیستم اتوفوکوس و همچنین عکسبرداری پیاپی، ابزارهای خیلی با ارزشی در ثبت لحظات اوج در حیات وحش هستند. فکر نکنید که وجود این فناوری ها از ارزش کار و یا قدرت خلاقیت شما می کاهد بلکه این شما هستید که همه چیز را تحت کنترل دارید.

زمانی عکاسی یک هنر خسته کننده و بسیار پر زحمت بود. چرا که به دست آوردن سوژه های مورد نظر در نور مناسب و گرفتن یک عکس خوب و با کیفیت از عوامل بسیار مهم برای بدست آوردن یک نگاتیو خوب بود و تازه اگر خوش شانس بودید و چاپ هایتان نیز خوب درمی آمد، آن وقت شما صاحب یک عکس خوب می شدید. اما با ظهور علم دیجیتال و بوجود آمدن عکاسی دیجیتال، عکس دیگر فقط داشتن یک نگاتیو خوب و با کیفیت نبود. بلکه عناصر بصری بسیاری در به وجود آمدن آن نقش پیدا کردند و توقعات بینندگان از عکسها بالاتر رفت. لذا دانستن ویژگی های فنی و خصوصیات عناصر بصری از علومی است که هر عکاس امروزی باید از آن بهره مند باشد و هنر عکاسی حیات وحش نیز از این قضیه متمایز نیست. بنابراین شما را به یادگیری و یادآوری نکات مهمی در ترکیب بندی سوژه های مهم و سخت عکاسی حیات وحش دعوت میکنم:

کادر را پر کنید: در عکاسی اغلب گفته می شود که اگر نمی توانید چیزی را زیبا کنید، آن را بزرگ کنید. با پر کردن کادر توسط سوژه اصلی، توجه بیننده از سوژه اصلی بر نمی گردد. اگر الهام گرفتن از یک صحنه برای شما مشکل است، یک راه خوب

برای گرفتن عکس، بزرگتر و پر رنگ کردن سوژه است. از پوشش های گیاهی و عناصر طبیعی جهت کمک به ماهیت عکس خود استفاده کنید.

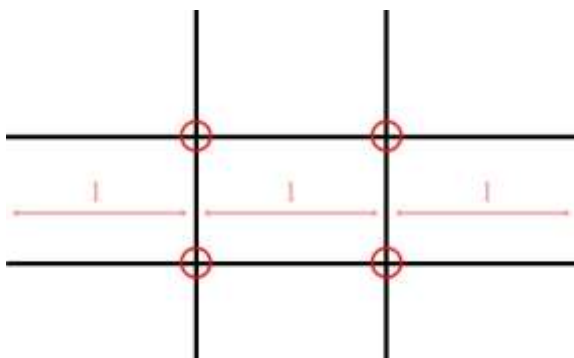
پرسپکتیو را تغییر دهید: فاصله کانونی لنز در چگونگی دید جهان نقش مهمی ایفا می کند. لنزهای واید در پرسپکتیو اغراق میکنند در حالیکه لنزهای تله آن را محدود می کنند و هر کدام مزایا و محدودیت های خاص خود را دارند. با بالا و پایین کردن لنزهای واید بدون حرکت دادن بدن می توان عکسهای جالبی گرفت. هرچند که جدا کردن یک قسمت از صحنه با لنزهای واید کار مشکلی است، اما لنزهای تله برای محدود کردن مهمترین بخش صحنه به کار می روند.

شلوغی ها را حذف کنید: اینکه چه چیزی را از صحنه حذف میکنید همان قدر اهمیت دارد که چیزی را در صحنه جای می دهید. هر عنصری باید عکس شما را قوی کند در غیر اینصورت آن را خارج کنید. چه با تغییر موقعیت خود، چه با تغییر لنز و چه در مراحل بعد از عکاسی. مراقب کیفیت سوژه هم باشید. بعنوان مثال اگر از گل عکاسی میکنید، بهترین و تمیزترین گل را بیابید. دوربین را روی گلی که گلبرگ ندارد یا پر از برگهای حشره خورده است نشانه روی نکنید. قبل از فشار دادن دکمه شاتر، ویزور را برای عدم وجود المان های اضافه نگاه کنید. عناصری که به عکس شما قدرت نمی دهند را حذف کنید. مراقب نورهای پس زمینه که خارج از فوکوس هستند نیز باشید. مثل نور خورشید که از پشت برگ ها می تابد. این عناصر را با حرکت کردن حذف کنید یا توسط سوژه بپوشانید. مراقب آسمانی که بی رنگ است باشید. زیرا یک پهنه وسیع خاکستری می تواند زندگی را از عکس شما بگیرد. همچنین هنگام عکاسی از پرندگان، حیوانات و گل ها، به خط افق توجه کنید.

عمق بسازید: برای جان دادن به صفحه دوبعدی عکس، باید یک عمق قابل قبول بسازید. برای اینکار باید نگاه بیننده را روی پیش زمینه و پس زمینه عکس حرکت دهید. مثلاً یک خط ساده که از پیش زمینه بگذرد و به سمت پس زمینه برود به این کار کمک میکند. انتخاب نوع لنز و اندازه دیافراگم نیز در ایجاد عمق موثر است. یکی از آسان ترین راه ها برای ایجاد عمق، پیدا کردن یک قاب طبیعی است. شما با قرار دادن سوژه در میانه عکس و یافتن یک قاب شارپ یا محو که کل یا قسمتی از پیش زمینه را بپوشاند، به راحتی می توانید نگاه بیننده را به صحنه هدایت کنید. البته مانند تمام قوانین دیگر عکاسی، در این کار زیاده روی نکنید.

فضای تحرک: هنگامی که از یک سوژه متحرک عکس می گیرید، موفقیت شما هنگامی به دست می آید که فضایی در عکس وجود داشته باشد که سوژه به آن سمت حرکت کند. به این فضا، فضای تحرک گفته می شود. فضای پشت سوژه فضایی مرده است و اگر نسبت این فضا به کل عکس زیاد باشد، عکس زندگی خود را از دست می دهد.

قانون یک سوم: این قانون نوعی ترکیب بندی است که در آن عناصر مهم یک عکس در طول یک شبکه سه در سه قرار داده می شوند. به اینصورت که تصویر به ۹ قسمت تقسیم می شود. برای بسیاری از عکاسان، این نوع ترکیب بندی یک راه اساسی برای ساختار بخشیدن به عکسها و جذاب تر کردن آنهاست. عکاس با استفاده از قانون یک سوم، چهار نقطه در عکس خود تصور می کند که در اثر برخورد خطوط با یکدیگر تشکیل شده اند.

همانطور که در عکس بالا نشان داده شده است، عناصر مهم درون یک قاب باید در نقاط تقاطع این خطوط قرار گیرند و یا هنگام عکاسی از سوژه هایی مانند درخت یا منظره ای از افق که از خطوط مستقیم تشکیل شده اند، قانون یک سوم می گوید که آنها در امتداد یکی از این چهار نقطه قرار گیرند.

تکنیک تله گذاری دوربین:

عکاسی از حیات وحش همیشه با یک چالش اساسی همراه بوده است و آن نزدیک شدن به حیوانات وحشی و ترسو است. ماهیت این سوژه ها همان چیزی است که باعث می شود عکاسی از حیات وحش بی نظیر و هیجان انگیز باشد اما همچنین برای یک عکاس می تواند بسیار نا امید کننده باشد. یک راه حل سنتی برای ثبت عکس از حیواناتی که از ما می ترسند یا حیوانات وحشی، استفاده از لنزهای سوپر تله است. به اینصورت می توانیم تصاویری بسته از آنها تهیه کنیم. این روش بطور کلی کاربردی است و نتایج فوق العاده ای را به ما خواهد داد. همچنین می تواند باعث شود خلاقیت ما در نوع ترکیب بندی یا استفاده از زاویه دید عکاسی بسیار بیشتر شود اما همیشه هم اینطور نبوده و اکثر اوقات محدودیت های بسیاری را به همراه خواهد داشت. اما اگر می خواهید تصاویری را ثبت کنید که هر عکاسی موفق به ثبت آن نشده است و یا به دنبال ثبت تصاویری از حیوانات گوشتخوار شبگرد هستید، بی شک تکنیک های سنتی شما را ناکام خواهد گذاشت. اینجاست که تکنیک تله گذاری دوربین کاربردی خواهد بود. در این سبک از عکاسی بجای استتار و مخفی کردن خودتان، دوربین را در طبیعت استتار می کنید تا از حیوانات گوشتخوار و شبگرد و سایر حیوانات عکاسی کنید. به دام انداختن سوژه در این روش به تجهیزات عکاسی خاصی احتیاج دارد که پیدا کردن و هماهنگی آنها نسبتاً مشکل است اما خبر خوب این است که تقریباً به اندازه ی یک لنز ۶۰۰ میلی متری برای شما هزینه نخواهد داشت.

آقای کیامرث مولوی از محدود عکاسان ایرانی است که در کنار عکاسی حیات وحش به روش سنتی، به روش کمرا تراپ نیز عکاسی میکند. ایشان از تجربه های خود در زمینه میگویند:

همانطور که می دانید عکاسی به روش کمرا تراپ روشی است که عکاس در پشت دوربین قرار ندارد و فشار دادن دکمه ی شاتر را به سنسور واگذار میکند. برای اینکار از دوربین هایی استفاده می شود که حالت شاتر بی صدا داشته باشد و دارای حالت خواب باشند و برای اینکار نیاز به سنسورهای pir (تشخیص حرکت) است. البته سنسورهای دیگری هم وجود دارد اما رایج ترین آنها pir است. سنسورهای تشخیص حرکت بر اساس مادون قرمز هستند که با تشخیص حرکت در روبروی سنسور فعال شده و شاتر دوربین فعال می شود و عکس ثبت می شود. خیلی از سوژه ها و مخصوصاً پستانداران شب فعال هستند و برای عکاسی از آنها ناچار به استفاده از فلاش و کمرا تراپ هستیم. آقای مولوی ادامه می دهد: در ظاهر شاید روش کمرا تراپ خیلی ساده به نظر برسد و با کار گذاشتن دوربین می توان عکسهای خوبی ثبت کرد ولی در عمل به مراتب خیلی سخت تر است چرا که همه چیز را به سنسور و دوربین واگذار می کنیم و این تنظیمات مانند نورسنجی، تنظیمات شاتر و دیافراگم و ایزو و تنظیم نقطه فوکوس در طول عکاسی غیر قابل تغییر هستند و با توجه به اینکه رفتار سوژه قابل پیش بینی نیست، می توان نتیجه گرفت که میزان موفقیت در این روش نسبت به روش معمول خیلی کمتر است. او ادامه می دهد که معمولاً از این روش بر سر آبشخورها یا مسیر تردد سوژه و یا بر سر طعمه و غذا رایج است. البته این روش مشکلات فراوانی نیز دارد. از جمله اینکه ممکن

است خطاهای الکترونیک زحمت‌های عکاس را بر باد دهد و یا اینکه ممکن است سنسور به موقع حرکت را تشخیص ندهد و یا تمام شدن شارژ باطری در مواقع لازم، منجر به از دست رفتن موفقیت بشود. همچنین امنیت تجهیزات هم از مشکلات و ریسک‌های این روش است. بدلیل فلاش زدن در این روش، حتی از فواصل دور هم می‌تواند توجه رهگذران را جلب کند و باعث به سرقت بردن دوربین و تجهیزات شود و یا همچنین ممکن است تحت تاثیر اتفاقات طبیعی مانند باران و برف و ... به کل سیستم آسیب وارد شود. پس استفاده برای زمان بیش از یک شب ریسک بالای دارد اما این نکته هم مهم است که دوربین گذاری در یک شب احتمال موفقیت را خیلی پایین می‌آورد و بخاطر حس بویایی بالایی اکثر پستانداران و به دلیل تشخیص دادن بوی انسان معمولاً در شب اول دوربین گذاری نتیجه نخواهد داشت. آقای مولوی حدوداً دو سال است که به این روش علاقه مند شده اما به دلیل محدودیت‌ها و عدم وجود تجهیزات و سنسورهای تشخیص حرکت مناسب، خودش دست به ساختن خیلی از وسایل زده که البته آزمون و خطای آنها در محیط زیست و طبیعت برای ایشان زمان بر بوده است. به عقیده ایشان موفقیت در این روش نسبت به عکاسی در روز پایین تر است و این روش صبر و ممارست فراوانی را می‌طلبد اما نتایج آن میتواند بسیار جذاب و شگفت آور باشد.

عکاس: کیامرث مولوی

پاسخ به سوالات پژوهش:

چرا باید از حیات وحش عکاسی کنیم؟ در جواب این سوال می‌توان گفت در دنیای کنونی هر روزه بر تعداد گونه‌هایی که در معرض خطر انقراض قرار می‌گیرند افزوده می‌شود و وجود تمامی این موجودات برای ادامه چرخه حیات سیاره، لازم بوده و چون خود ما این تعادل موجود در این سیاره خاکی را برهم زدیم، بنابراین ما نیز باید بیش از پیش برای حفاظت و حمایت از آنها کوشا باشیم.

از نظر من بهترین راه شناساندن موجوداتی که در اطراف ما زندگی می کنند عکاسی از آنهاست. معمولاً اکثر انسانها زیاد به موجوداتی که در اطراف آنها زندگی می کنند توجه نمی کنند که گرفتن یک عکس خوب و زیبا موجب می شود تا بیننده بیشتر در مورد آن فکر کند و در نتیجه با تأمل و کنجکاوی در اطراف آن به اهمیت دیگر مخلوقات خداوند (غیر از انسان) پی خواهد برد.

کشور عزیزمان ایران به دلیل داشتن اقلیم ها و شرایط آب و هوایی گوناگون دارای جوامع جانوری و گیاهی متفاوتی است که همین موضوع موجب شده تا بیش از ۷۰۰۰ گونه گیاهی و بیش از ۵۱۲ گونه پرنده و بیش از ۱۲۰ گونه پستاندار و ... برای عکاسی در جلوی دیدگان شما قرار گیرد که کمتر کشوری در دنیا وجود دارد که چنین قابلیتی داشته باشد. طبیعت پر از هیجان های و اکتشافات است. مثل تغییر شکل جذاب یک کرم به پروانه، باز شدن گلبرگ گیاهان با طلوع آفتاب و بسته شدن آنها هنگام غروب. مشاهده مهاجرت پرندگان در حال پرواز و آرامش آنها. مستی گل زیبا بر فراز صخره ها یا پرواز هماهنگ یک دسته بزرگ سار. همه این موضوعات در چنگ یک عکاس خوب می تواند تبدیل به یک شاهکار شود.

چه باید و نبایدهایی در عکاسی حیات وحش وجود دارد؟

همانطور که در این مقاله بیان شد، ما مجاز نیستیم برای کمین کردن به جهت عکاسی حیات وحش، اکوسیستم را به هم بزنیم. اگر مجبور به ایجاد فضایی برای کمین هستیم، حتماً باید با محیط زیست و محیطبانان هماهنگ کنیم و به یاد داشته باشیم که بعد از عکاسی آن محل را به حالت اول برگردانیم تا مورد استفاده شکارچیان قرار نگیرد. یکی دیگر از مباحث اخلاقی در عکاسی حیات وحش ، استفاده از پخش صدا برای جلب پرندگان است. استفاده از این روش برای جلب توجه پرندگان نباید بدون مطالعه استفاده شود . مخصوصاً استفاده از این روش در فصل جفتگیری بشدت نهی شده است. اگر یک عکاس از حیواناتی که در اسارت هستند و یا از حیواناتی که به نوعی اهلی شده اند عکاسی می کند، در هنگام ارائه باید این مطلب را ذکر کند که سوژه در اسارت بوده و اگر این کار را انجام ندهد از اصول اخلاقی عکاسی خارج است. یکی از نکات خیلی مهم که باید آن را بدانیم این است که تمامی موجودات بوی مخصوص به خود را دارند و این موضوع شامل حال انسانها نیز می شود. در طبیعت حیواناتی وجود دارند که استشمام بوی انسان به سمت آنها حرکت میکنند. حیواناتی مانند شغال و روباه که معمولاً در حاشیه شهرها زندگی میکنند به این موضوع عادت کرده اند که هر جا که انسانی هست قطعاً خوراکی هم وجود دارد. پس اگر شما برای کنجکاوی به سمت لانه ی پرنده ای رفته باشید شاید در ظاهر کار خطرناکی انجام نداده باشید اما این حیوانات بر طبق عادت بوی شما رو برای رسیدن به پسمانده های غذا دنبال میکنند اما در این بین به لانه پرنده ای خواهند رسید و بدون شک باعث نابودی جوجه ها خواهند شد.

نتیجه گیری

به دلیل توسعه طلبی های انسانی، گسترش ساخت و سازهای عمرانی، وقوع جنگ ها و زد و خوردها و یا شکار گونه های مختلف، ما به سرعت به انقراض کامل بسیاری از گونه های ارزشمند و زیبای جانوری نزدیک می شویم. بی تردید همه ی گونه ها به دلایل مختلف حق زندگی دارند. هرچند در اکثر موارد، پیش از آنکه از ارزش و کارکرد آنها مطلع شویم، آنها را برای همیشه از دست داده ایم. در این بین نقش عکاسان حیات وحش به چشم می آید.

گونتز ريله**عکاس حیات وحش معتقد است که "عکاسهای حیات وحش فقط عکاسی نمی کنند. آنها بخشی از مسیری که طی می کنند بابت حفاظت از طبیعت است. این رسالت و هدف، برای عکاسان حیات وحش تعریف شده است و همه این عکاسان آن را قبول دارند. به همین دلیل آنها بخشی از درآمد خودشان را برای حفاظت از محیط زیست اهدا می کنند. او می گوید من از حیوانات زیبا عکاسی می کنم تا به مردم نشان دهم و آنها هم با دیدن این زیبایی برای حفاظت از حیوانات ترغیب می شوند. همچنین از حیواناتی که کمیاب هستند و در لیست انقراض قرار دارند عکاسی می کنم و بخشی از درآمد عکاسی ام را برای حفاظت از حیوانات خرج می کنم."

منابع:

- موسوی، سید بابک (۱۳۹۸). حیات وحش ایران (۱): راهنمایی برای گردشگران و عکاسان. شیراز: نشر پرتو رخسید.
- نبی یان، سید مهدی (۱۳۸۷). فنون عکسبرداری از حیات وحش. تهران: سازمان حفاظت محیط زیست.
- طباطبایی نظری، سیدعلی، یاسمن (پاییز ۱۳۹۵). فصلنامه حفاظت، شکار و طبیعت، شماره ۴۴
- بوگو، جنیفر؛ متولی، بوگو (آذر ۱۳۸۷). آثار نابودی حیات وحش و از بین رفتن گونه های ارزشمند آن. سیاحت غرب، شماره ۶۵.
- فرهادی، صدف (۱۳۹۸). بررسی و تحلیل آثار عکاسان حیات وحش ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد عکاسی. دانشگاه هنر تهران.

مومنی مقدم م (۹ آبان ۱۳۹۹) مصاحبه شخصی

ایجادى ح (۱۷ مهر ۱۳۹۹) مصاحبه شخصی

مولوى ك (۱۷ مهر ۱۳۹۹) مصاحبه شخصی

<https://www.outdoorphotographer.com/tips-techniques/wildlife-techniques/camera-techniques/camera-traps-for-wildlife>

<https://www.wildfocus.org/blog2/2017/11/9/early-wildlife-photography-and-art>

کار - عکاسان - حیات - وحش - فقط - عکاسی - نیست / <https://article.tebyan.net/460569>